

STÖDPERSONSVERKSAMHETEN REGION JÖNKÖPINGS LÄN

PATIENTNÄMNDEN
REGION JÖNKÖPINGS LÄN

Stödpersonverksamheten Region Jönköpings län är producerad av Region Jönköpings län.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Patientnämndens uppdrag	5
Psyisk ohälsa	5
Tvångsvård.....	6
Rättpsykiatrisk vård.....	6
Smittskydd	7
Stödperson.....	7
Syfte	8
Stödpersonprocessen.....	9
Handläggning.....	9
Förordnande	11
Entledigande	12
Kontroll av uppdraget	13
Rekrytering	13
Utbildning	14
Riksförbundet frivilliga samhällsarbete	14
Samverkan.....	15
Reflektion	16

Sammanfattning

På nämndsammanträde den 21 april 2022 fick patientnämndens tjänstepersoner i uppdrag att skriva en rapport om stödpersonverksamheten i Region Jönköpings Län.

Psykisk ohälsa är något de flesta kommer i kontakt med genom livet. Det är ett väldigt brett spann med många olika typer av symtom och diagnoser som ingår och som påverkar vardagen på många olika sätt. Ibland kan det bli nödvändigt att vårda någon mot sin egen vilja, till exempel vid en allvarlig psykisk störning, om någon är djupt inne i ett missbruk eller om en ung människa far illa.

Personer kan vårdas enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT), lagen om rättspsykiatrisk vård (LRV), eller isoleras enligt smittskyddslagen (SmL). De personer som vårdas enligt dessa lagar har rätt att få en stödperson. Det är vården som ska informera personen som tvångsvårdas om vad en stödperson är och fråga om personens inställning till att få en stödperson. Lagen belyser också vikten av att informationen är individanpassad.

En stödperson är fristående från vården och personer som är intagna för tvångsvård kan uppskatta att få stöd från någon som inte arbetar inom vården. Stödpersonens uppgift är att vara en medmänniska. Att vara stödperson är ett frivillighetsuppdrag men genererar i ett visst ekonomiskt arvode.

Det är patientnämnden i respektive region som har i uppdrag att rekrytera, utbilda och utse stödpersoner till dem personer som så önskar. Uppdraget är lagstadgat och är att betrakta som myndighetsutövning.

I denna rapport redovisas statistik för perioden 2016 - 30 juni 2022.

Bertil Nilsson
Vice ordförande

Daniel Thelin
Handläggare

Rebecka Siebers
Handläggare

Bakgrund

Patientnämndens uppdrag

Patientnämnden är en fristående och opartisk instans som består av förtroendevalda politiker. För att utföra sitt uppdrag har patientnämnden hjälp och stöd av tjänstepersoner inom regionledningskontoret. Patientnämnden är underställd regionfullmäktige och har mandat för sitt arbete utifrån nämndens reglemente och arbetsordning, samt rådande lagstiftning. Patientnämndens uppdrag är lagstadgat och definieras i lagen om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården¹. Patientnämndens huvudsakliga uppgift är att på ett lämpligt sätt hjälpa patienter att föra fram synpunkter och klagomål till vårdgivare samt att få klagomål och frågor besvarade. Sedan 1992 ska Patientnämnden enligt lag förordna och utse stödpersoner för patienter som vårdas enligt LPT², LRV³. Sedan 2004 omfattar detta uppdrag även personer som isoleras enligt SmL⁴.

Psykisk ohälsa

Psykisk ohälsa kan handla om allt från tillfälliga besvär av oro, nedstämdhet eller sömnbesvär till svårare psykiska sjukdomar som ångest eller depression. Det som kännetecknar psykisk ohälsa är att den påverkar välbefinnandet och hur man fungerar i vardagen.

Psykisk ohälsa är inte helt lätt att definiera. Begreppet används som ett samlingsbegrepp för allt psykiskt illamående från lindriga psykiska tillstånd som lättare ångest och nedstämdhet till allvarliga tillstånd som schizofreni, bipolär sjukdom eller funktionsnedsättningar som autism och allvarlig ADHD. Gemensamt för dessa tillstånd är att det medför utmaningar och lidande för individen som drabbas. Att en person drabbas av psykisk ohälsa kan ha många olika orsaker- allt från hereditet till sociala och ekonomiska aspekter. I den årliga folkhälsorapporten från Folkhälsomyndigheten (2021) framgår att förekomsten av självrapporterad psykisk ohälsa ökar i samhället, främst bland unga^{5 6}.

Enligt Folkhälsomyndighetens statistik har 20 % av befolkningen i åldern 16-29 år någon typ av psykiska besvär. Förekomsten minskar sedan med åldern till 15 % för personer 30-44 år och 10 % från 45 år och äldre. Det är vanligare bland kvinnor än män, kvinnor medicinerar också oftare med antidepressiv medicin, däremot är självmordsfrekvensen högre bland män⁶.

¹ Lag (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården

² Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

³ Lag (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård

⁴ Smittskyddslag (2004:168)

⁵ Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

⁶ Folkhälsomyndigheten

Tvångsvård

En patient som har en allvarlig psykisk störning kan tvingas att få vård mot sin vilja med så kallad psykiatrisk tvångsvård. Det är ett stort ingrepp i integriteten att tvingas till vård, men ibland kan det bli nödvändigt. Det kan hända om man till exempel är psykotisk och har självmordstankar eller är farlig för andra människor. Då kan vård behövas dygnet runt på ett sjukhus, så kallad sluten psykiatrisk tvångsvård. Efter sluten psykiatrisk tvångsvård kan patient vårdas inom det som kallas öppen psykiatrisk tvångsvård. Då vistas man på ett boende eller i sin egen bostad och får samtidigt behandling för sina psykiatriska besvär. Även barn och ungdomar kan vårdas med stöd av lagen om psykiatrisk tvångsvård om det är nödvändigt. Tvångsåtgärder i syfte att genomföra vården får användas endast om patient inte genom en individuellt anpassad information kan förmås att frivilligt medverka till vård. Tvångsåtgärder får inte användas i större omfattning än vad som är nödvändigt för att förmå patient att medverka till vård. Tvångsvården ska inte pågå längre än nödvändigt ⁷.

Rättspsykiatrisk vård

Den som lider av en allvarlig psykisk störning och begår ett brott kan dömas till rättspsykiatrisk vård istället för fängelse. Det gäller om man har begått ett allvarligt brott och har genomgått en rättspsykiatrisk undersökning som visar att man lider av en allvarlig psykisk störning. Det är förvaltningsrätten som fattar beslut om när den rättspsykiatriska vården ska upphöra. Sluten rättspsykiatrisk vård kan följas av det som kallas öppen rättspsykiatrisk vård. Då vistas man på ett boende eller i sin egen bostad och får behandling för sina psykiatriska besvär samtidigt som personen får möjlighet att slussas ut i samhället ⁸.

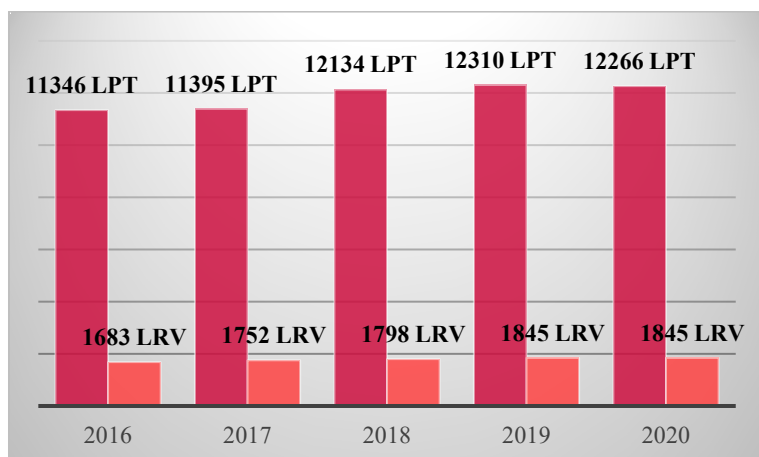
Statistik om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård

Enligt statistik från Socialstyrelsen vårdades i Sverige cirka 12 000 personer varje år, enligt LPT och cirka 1800 personer enligt LRV. Enligt Socialstyrelsens patientregister syns en ökning av tvångsvård i Region Jönköpings län under perioden 2016 – 2020. År 2020 vårdades 554 personer enligt LPT och 28 personer enligt LRV ⁹.

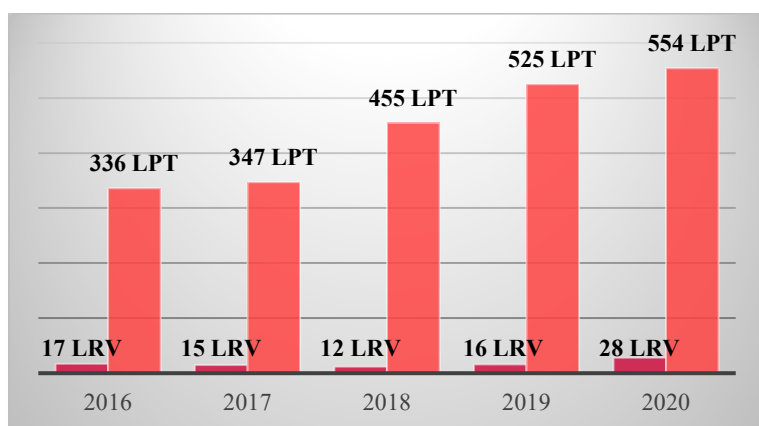
⁷ Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

⁸ Lag (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård

⁹ Socialstyrelsen

Figur 1. Antal personer vårdade enligt LPT, LRV i Sverige 2016-2020

Figur 2. Antal personer vårdade enligt LPT, LRV i Region Jönköping 2016 - 2020

Smittskydd

En person som har en så kallad allmänfarlig sjukdom kan vårdas mot sin vilja för att förhindra smittspridning, så kallad isolering. Det är regionens smittskyddsläkare som ansöker om isolering hos förvaltningsrätten¹⁰. I Region Jönköping har det inte inkommit något ärende gällande stödpersonsuppdrag för person som isoleras enligt SmL under perioden 2016 – 2022. Enligt regionens smittskyddsläkare så är det mycket ovanligt med beslut om isolering enligt smittskyddslagen.

Stödperson

Chefsöverläkaren har ansvaret att se till att en patient som vårdas enligt LPT, LRV eller SmL, upplyses om sin rätt att få en stödperson. Informationen ska ges så snart patient tillstånd

¹⁰ Smittskyddslag (2004:168)

tillåter och vara individuellt anpassad. Patienten ska få frågan om den är intresserad av att en stödperson utses. Patienten har då rätt att ha en stödperson under tiden som denne tvångsvårdas eller isoleras. Vid önskemål från patient och stödperson kan uppdraget pågå ytterligare fyra veckor efter utskrivning från tvångsvård eller att isoleringen upphört ^{11 12}.

En stödperson är en medmänniska som är intresserad av att stödja patienter som tvångsvårdas. Stödpersonen kan hjälpa patienten att vidga det sociala nätverket och hjälpa till med myndighetskontakter. Stödpersonen har enligt lag rätt att vara med vid förhandling i Förvaltningsrätten om patienten vill det. Stödpersonen kan även vara med vid vårdplanering om patienten så önskar. Stödpersonen har tystnadsplikt vilket innebär att det som sägs mellan patient och stödperson inte får berättas vidare. Stödpersonen får inte ha ett vårdansvar eller vara juridiskt ombud. Inte heller ansvara för personens ekonomi eller ha flera uppdrag, till exempel vara kontaktperson, god man eller förvaltare åt samma patient ¹³.

I Region Jönköpings län så ingår det i stödpersonens åtagande att träffa patienten fyra gånger per månad. Det är patient och stödperson som tillsammans bestämmer vad dem ska göra under dem tillfällena. Om patienten är isolerad på avdelning kan det bli aktuellt att sitta och prata, fika eller spela spel. Vårdas patienten i öppenvården eller har permission kan man tillsammans göra saker ute i samhället som till exempel promenera, handla eller gå på bio.

Att vara stödperson är ett frivillighetsuppdrag men varje uppdrag genererar ett visst ekonomiskt arvode för stödpersonen. Detta bidrag är tänkt att täcka de eventuella kostnader som kan uppkomma för stödpersonen. Stödpersonen får också reseersättning för dem resor som uppdraget kan innebära. En stödperson kan ha ett eller flera uppdrag samtidigt.

Citat från en stödperson om uppdraget:

”Det är roligt att träffa och lära känna nya människor. Det känns bra att finnas där som stöd och att vara en medmänniska. Det ger mig otroligt mycket tillbaka”

Syfte

Syftet med den här rapporten var att belysa stödpersonverksamheten i patientnämnden Region Jönköpings län.

Rapporten ska kunna bidra som en informationskälla till vården, stödpersoner, andra aktörer i samhället och allmänheten.

¹¹ Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

¹² Smittskyddslag (2004:168)

¹³ Nationell handbok för stödpersonverksamhet för Patientnämndernas förvaltningar/kanslier i Sverige, 2022

Stödpersonsprocessen

Arbetet kring handläggning av stödpersonverksamheten vad gäller rekrytering, utbildning, förordnanden och entledigande ska samordnas av tjänstepersoner i patientnämnden ¹⁴. Patientnämnden har ansvar för att säkerställa en grundkompetens hos stödpersonen, så att patienten får bästa möjliga insats ¹⁵. I samordningen ingår även redovisning till nämnden av antal förordnanden/entledigande sex gånger per år, samt en liten sammanfattning om stödpersonverksamheten. Inför patientnämndens halvårs- och årsrapport skrivs en redovisning av den gångna perioden. I dag är två tjänstemän engagerade i stödpersonarbetet och vi har 16 stycken stödpersoner som kan ta uppdrag.

Handläggning

I den nationella handboken för stödpersonverksamhet ¹⁵ finns det övergripande riktlinjer för handläggningen av stödpersonverksamheten. Utifrån riktlinjerna behöver varje patientnämnd upprätta lokala rutiner för hur arbetet ska bedrivas.

I Region Jönköping inkommer anmälan om stödpersonsuppdrag till patientnämnden från länets psykiatriska kliniker. I sällsynta fall kan uppdrag även inkomma från andra regioner. Det kan bli aktuellt om en patient tillfälligt bor på ett boende i en annan region än där vården ges. En anmälan om att få stödperson kan också initieras av patient/närstående. I de fallen ska det kontrolleras med vården att tvångsvård föreligger. Enligt patientnämndens verksamhetsplan är målet att vi ska hantera stödpersonsärenden skyndsamt. Det gör vi genom att:

- utse en stödperson inom två arbetsdagar efter att patientnämndens fått vetskap om att en stödperson ska utses i ärenden där patienten vårdas enligt LPT.
- utse en stödperson inom en vecka efter att patientnämndens fått vetskap om att en stödperson ska utses, i ärenden där en patient vårdas enligt LRV eller en person hålls isolerad enligt SmL.

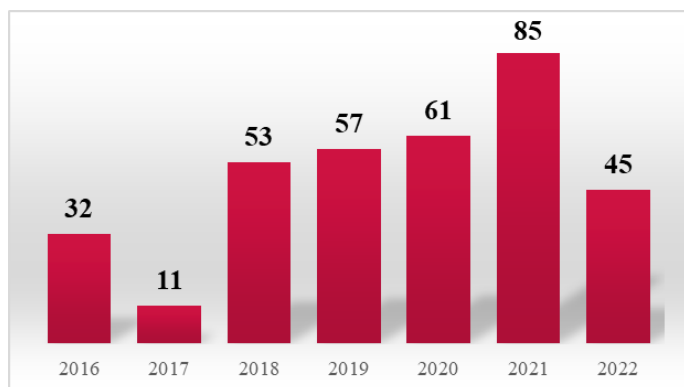
I en anmälan om stödpersonsuppdrag framgår patientens namn och personnummer samt vilken klinik och avdelning patienten vårdas. Det ska också framgå enligt vilken lag patienten vårdas och vilken inställning denne har till att få en stödperson. Patienten kan antingen begära att en stödperson utses eller avstå att en stödperson utses. Om patienten inte är mottaglig att fatta ett sådant beslut kan läkaren fylla i att patienten inte kan ta ställning och förväntas då fråga vid ett senare tillfälle.

¹⁴ Lag (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården

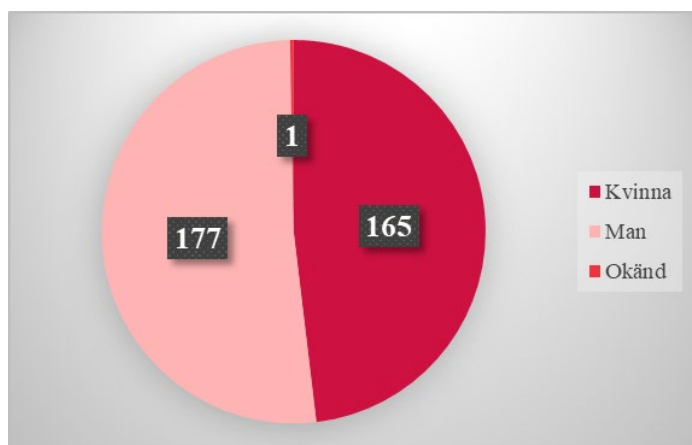
¹⁵ Nationell handbok för stödpersonverksamhet för Patientnämndernas förvaltningar/kanslier i Sverige, 2022

Inkomna ärenden till patientnämnden

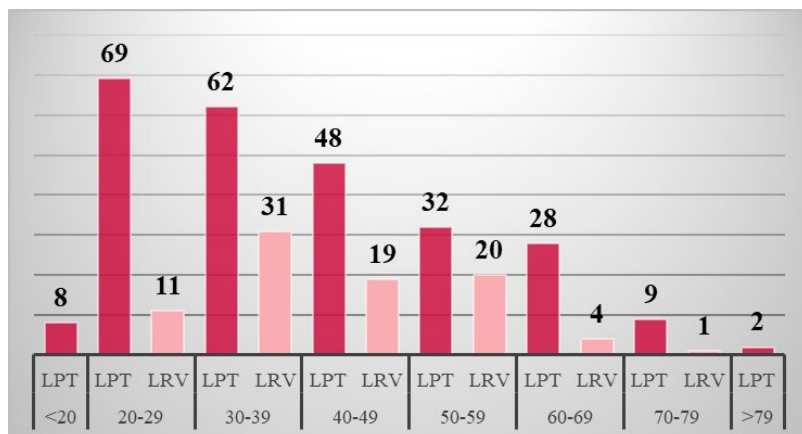
Patientnämnden har totalt fått in 344 anmälningar om stödpersonsuppdrag under perioden 1 januari 2016 – 30 juni 2022. Könsfördelningen var relativt jämn under perioden. Vad gäller åldersfördelning syns en skillnad mellan LPT och LRV. Vid LPT är det flest anmälningar gällande patienter i åldern 20-29 år och vid LRV 30-39 år.

Figur 3. Totalt antal stödpersonsuppdrag inkomna till patientnämnden 2016 – 30 juni 2022

Figur 4. Könsfördelning 2016-30 juni 2022

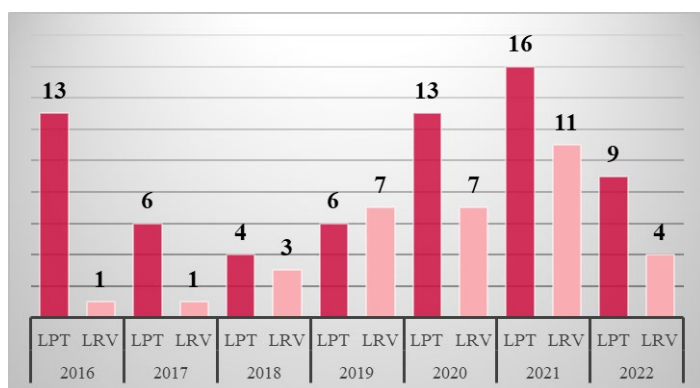

Figur 5. Åldersfördelning uppdelat på LPT, LRV 2016-30 juni 2022

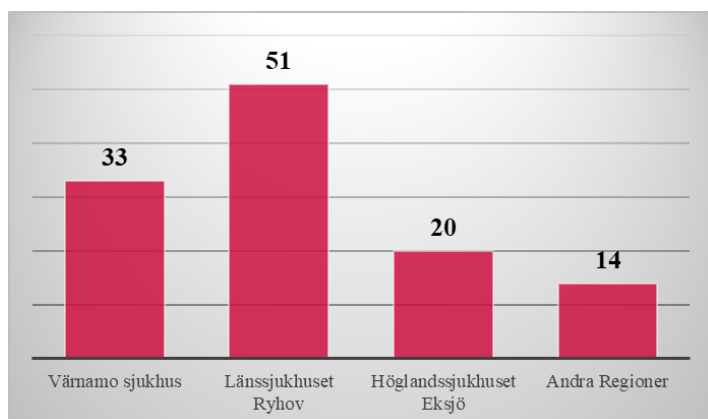
Förordnande

Om patienten har begärt att få en stödperson tar patientnämnden kontakt med aktuell avdelning för att inhämta information om patienten. Informationen som inhämtas handlar om säkerhet och eventuella risker för stödpersonen som kan uppkomma i samband med mötet med patienten. Det kan till exempel vara att patienten har diabetes eller är utåtagerande etc. Därefter kontaktas lämplig stödperson och förordnas för uppdraget. Ett uppdrag kan pågå från några dagar upp till flera år beroende på hur länge patienten har tvångsvård. Generellt sett är förordnande för LPT korta jämfört med LRV. Det längsta förordnandet i Region Jönköping har pågått i 18 år.

Vad gäller könsfördelning kan vi se att det är majoritet kvinnor som fått en stödperson förordnad vid LPT. För LRV gäller det motsatta och det är övervägande män som fått en stödperson förordnad.

Figur 6. Antal förordnanden i Region Jönköping uppdelat på LPT, LRV 2016-30 juni 2022

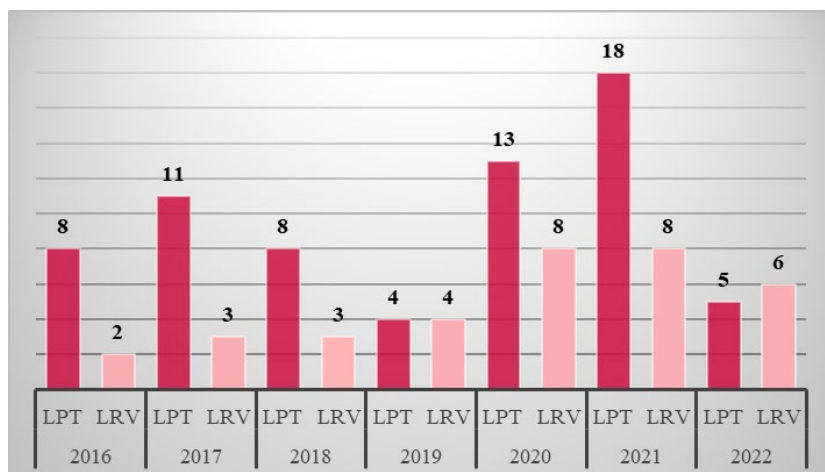
Figur 7. Antal förordnanden uppdelad per sjukhus 2016 – 30 juni 2022

Entledigande

Ett förordnande kan avslutas när som helst med omedelbar verkan om antingen patienten, stödpersonen eller handläggare så önskar. Det normala är dock att ett förordnande avslutas i samband med att patientens tvångsvård eller isolering upphör. Innan entledigande kontrolleras om patient och stödperson önskar förlänga uppdraget med fyra veckor ¹⁶.

Om patient och stödperson önskar att stödpersonsuppdraget ska övergå till uppdrag som kontaktperson enligt Socialtjänstlagen ¹⁷ ska patientnämnden vara behjälplig med att underrätta berörd kommun där patienten är folkbokförd. Detta är dock väldigt sällsynt.

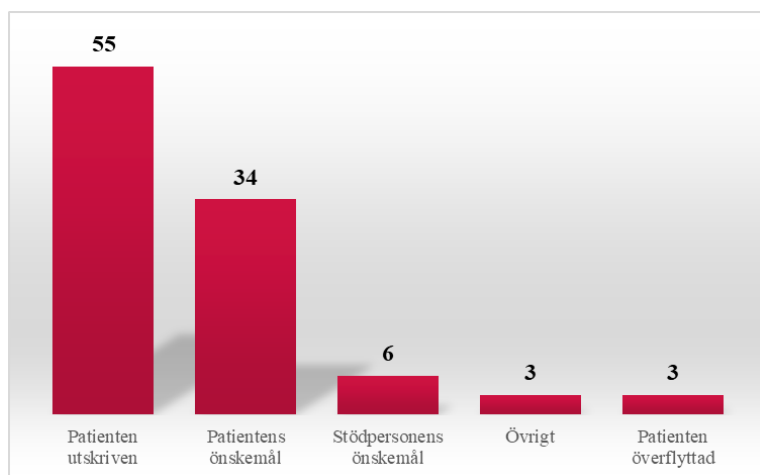
Patientnämnden redovisar skäl för entledigande av varje ärende på patientnämndens sammanträden. Skälen kan vara att tvångsvården upphört, patientens eller stödpersonens önskemål eller att patienten är överflyttad till annan region.

Figur 8. Antal entledigande i Region Jönköping uppdelat på LPT, LRV 2016-30 juni 2022

¹⁶ Nationell handbok för stödpersonverksamhet för Patientnämndernas förvaltningar/kanslier i Sverige, 2022

¹⁷ Socialtjänstlagen (2001:453)

Figur 9. Redovisning av skäl för entledigad 2016-30 juni 2022

Kontroll av uppdraget

För att stödpersonverksamheten ska hålla en god kvalitet krävs fortlöpande uppföljning och kontroll av uppdraget. Stödpersonerna ska därför rapportera varje månad när de träffat patienten, hur länge och kortfattat beskriva vad dem har gjort. Rapporteringen ligger också till grund för det arvode som utbetalas varje månad för respektive uppdrag. I månadsrapporten ges stödpersonen också möjlighet att kort beskriva hur det fungerar i kontakten med patienten.

Patientnämnden har regelbunden kontakt med stödpersonerna för att följa upp hur uppdraget går och om det uppstått några frågor. Detta är extra viktigt när nya stödpersoner kommer igång med uppdrag.

Rekrytering

Patientnämnden ska rekrytera stödpersoner¹⁸ för att möta upp det förväntade behov som finns inom Region Jönköpings län. Rekryteringsbehovet skiljer sig åt från år till år och mellan regionens sjukhus.

Våren 2022 genomförde patientnämnden en större rekryteringsprocess i hela länet. Då tidigare stödpersoner i stor utsträckning har bott kring Jönköping var vårt mål att få en större spridning på var stödpersonerna bor. Detta för att minska resandet i länet både av tidsskäl och miljöskäl. Vi strävade också efter att kunna rekrytera personer av olika ålder, kön och etnicitet. Annonsering skedde, med stöd av kommunikationsavdelningen, på Regionens intranät och regionens Facebook sida. Värnamo Nyheter och Jönköpings Posten publicerade även en artikel med information om behovet av nya stödpersoner. I annonseringen har en av

¹⁸ Nationell handbok för stödpersonverksamhet för Patientnämndernas förvaltningar/kanslier i Sverige, 2022

våra stödperson varit involverad och beskrivit vad uppdraget innebär. Patientnämnden har också medverkat i lokalradion P4 Jönköping.

Gensvaret var positivt och patientnämnden har efter intervjuer, utdrag ur belastningsregistret och referenstagning kunnat tillsätta åtta nya stödpersoner.

Utbildning

För att en stödperson ska kunna utföra uppdragen behövs stöd och fortbildning. Med stöd avses grundläggande introduktion och information om innebörden av stödpersonsuppdraget. Fortbildning kan ske genom handledning erfarenhetsutbyten och föreläsningar inom området ¹⁹.

Det är patientnämnden i varje Region som ansvarar för att stödpersonerna får adekvat utbildning inför uppdraget. I kartläggning i en rapport utförd av Civil Rights Defender framkom det att krav och kvalitet på grundutbildningen varierade mellan Sveriges patientnämnder ²⁰. Nationellt framkom önskemål om att ha en gemensam grundutbildning för alla patientnämnder. År 2020 arbetade Patientnämnden i Stockholm med att ta fram en webbaserad utbildning för stödpersoner. Övriga patientnämnden framförde önskemål om att ta del av Stockholms utbildning och detta resulterade i att patientnämnderna år 2021 lanserade en nationell webbutbildning, utifrån Stockholms material, riktad till alla stödpersoner, novis som erfaren. Efter genomförd webbutbildning erhåller stödpersonen ett intyg ¹⁹. I Region Jönköpings län har vi som krav att stödpersonerna ska ha genomfört denna utbildning innan dem kan ta ett uppdrag.

Ambitionen är att ha en träff för stödpersoner två gånger per år där det ges information och utbildning, till exempel med externa föreläsare. Vid träffarna kan man även ge möjlighet för stödpersonerna till ett erfarenhetsutbyte.

Riksförbundet frivilliga samhällsarbete

Att vara stödperson är ett frivillighetsuppdrag, alla stödpersoner informeras om möjligheten att bli medlem i Riksförbundet frivilliga samhällsarbete. För deras medlemmar ingår en olycksfalls- och krisförsäkring som gäller när frivilliguppdraget utförs, till och från uppdraget och under föreningens aktiviteter ²¹.

¹⁹ Nationell handbok för stödpersonverksamhet för Patientnämndernas förvaltningar/kanslier i Sverige, 2022

²⁰ Rapport av Civil Rights Defenders Utbildning och stöd till stödpersoner, Stockholm 2021-01-12

²¹ <https://rfs.se/frivilliguppdragen/for-dig-som-arbetar-inom-kommun-eller-myndighet/>

Samverkan

Samarbete mellan patientnämnden och vården gällande stödpersonsprocessen är av stor vikt. Detta för att få till en bra uppföljning och kvalitetskontroll av uppdragen med fokus på innehållet i uppdragen, stödpersons roll samt kommunikationen mellan vården, patientnämnden och stödpersonen. Det finns sedan 2015 utarbetade rutiner för hur personalen i Region Jönköpings län ska säkerställa att tvångsvårdade personer får information om sin rätt till stödperson samt att informationen är individuellt anpassad och att patienten har förstått innebörden. Det senaste året har patientnämnden varit inbjudna till ledningsgruppen för de psykiatriska klinikerna och informerat om patientnämndens verksamhet och hur vi arbetar med stödpersonsprocessen.

Reflektion

Enligt folkhälsomyndigheten har den psykiska ohälsan ökat bland unga mellan 1984 och 2014. Det är också vanligare att personer under 45 år mår psykiskt dåligt än personer som är över 45 år ²². I patientnämndens stödpersonsärenden i Region Jönköping kan vi se ett liknande mönster när det gäller patienter med LPT. Den största andelen anmälningar gäller patienter mellan 20-29 år för att sedan sjunka succesivt med åldern.

Att den psykiska ohälsan ökade bland unga mellan 1984 och 2014 kan ha bidragit till att patientnämnden ser en större mängd ärenden gällande åldrarna 20-39 år under perioden 2016-2022.

Både nationellt och i Region Jönköpings län ser man en ökning av antalet beslut om LPT ²³. Detta skulle kunna vara en följd av att den psykiska ohälsan generellt ökar i Sverige. Vad gäller beslut om LRV kan man se en liten ökning nationellt, en sådan ökning ses inte riktigt i Region Jönköpings län. En anledning till det skulle kunna vara att rättspsykiatri i Jönköping har ett begränsat antal platser.

När vi jämför statistik från Socialstyrelsen av antal beslut om LPT i Region Jönköpings län med antalet stödpersonsförordnanden i patientnämnden kan vi se att det bara är en liten del av dem som tvångsvårdas som får en stödperson. Detta skulle kunna bero på att patienterna är så sjuka under sin vårdtid att dem inte är mottagliga för information om stödperson. Då det betonas att tvångsvård ska ske så kort tid som möjligt kanske patienten redan skrivits ut när de är i sådant skick att de skulle kunna avgöra om dem vill ha en stödperson.

Antal stödpersonsförordnanden har varierat i Region Jönköpings län under perioden 2016- 30 juni 2022. 2016 inkom ett större antal uppdrag än de följande 3 åren för att sedan öka igen. 2015 utarbetades rutiner för stödpersonprocessen mellan vården och patientnämnden. Detta bidrog sannolikt till att processen uppmärksammades och det kan vara en förklaring till antalet ärenden 2016 jämfört med följande år. I andra regioner har det visat sig att när patientnämnder har varit ute och informerat om stödpersonsuppdraget har det genererat i fler antal inkomna stödpersonsuppdrag.

År 2020 ökade antalet stödpersonsuppdrag igen vilket skulle kunna bero på pandemin. Socialstyrelsen kunde under pandemin se en minskning av antal personer som sökte psykiatrisk akutsjukvård men det var större andel av dem som sökte som blev inlagda ²⁴. Den ökning som sågs i antalet stödpersonsuppdrag i Region Jönköpings län skulle kunna vara en effekt av pandemin, att personer som redan var utsatta drabbades extra hårt under perioden.

²² Folkhälsomyndigheten

²³ Socialstyrelsen

²⁴ Färre patienter på de psykiatriska akutmottagningarna under pandemiåren 2020–2021 (Socialstyrelsen)

Under pandemin var det besöksförbud på alla sjukhus och allmän avrådan från att träffa personer utanför sin inre krets. Detta påverkade uppdraget för stödpersonerna i den bemärkelsen att de rekommenderades att inte träffas fysiskt på över ett år. De fick istället föra videosamtal eller prata på telefon. Detta kan sannolikt ha påverkat kvaliteten i uppdragen.

Man kan spekulera i att de personer som tvångsvårdades och önskade stödperson var extra utsatta för social isolering under pandemin då naturliga mötesplatser i samhället var nedstängda. De kanske hade haft ett extra stort behov av att få träffa sin stödperson fysiskt även under pandemin.

Vårdtiden för personer som vårdas enligt LPT är ofta väldigt kort, det kan handla om några dagar. Patienten ska ändå enligt lag få frågan om denne vill ha en stödperson och en stödperson ska tillsättas om patienten så önskar. Vården skickar då en ansökan om stödpersonsuppdrag till patientnämnden som ska tillsätta en stödperson. Ibland kan patienten redan vara utskriven när patientnämnden kontakter vården. Ibland förordnas en stödperson och sedan skrivs

patienten ut efter bara några dagar och patient och stödperson kanske inte ens har hunnit träffas. Det är en ganska stor administrativ process att förordna en stödperson och ger inget värde för patienten när dem ibland inte ens hinner träffa stödpersonen. Det kan vara en utmaning hur man kan säkerställa kvalitet och effektivitet utifrån rådande lagstiftning.

Antalet inkomna uppdrag kan variera stort under året. Det innebär svårigheter för patientnämnden då vi alltid ska kunna tillsätta en stödperson till en patient som så önskar. Det är svårt att avgöra behovet av stödpersoner och när en rekrytering ska initieras. Även om en stödperson kan ha fler än ett uppdrag kan det vara bra att inte få för många uppdrag samtidigt då det skulle kunna påverka kvaliteten. Samtidigt vill vi undvika att stödpersoner går längre perioder utan uppdrag då det skulle kunna leda till att dem tappar intresset.

När patientnämnden får in ett stödpersonsuppdrag kan det vara bra att försöka matcha stödpersonen utifrån om patienten har några särskilda önskemål. Exempel på detta kan vara kön, ålder, språk eller särskilda intressen. I Region Jönköping län så har patientnämnden tillgång till 16 aktiva stödpersoner vilket gör att möjligheten till matchning inte är så stor. De större Regionerna kan ha uppemot 200 stödpersoner vilket kan öka möjligheten till matchning. Vi tror att det kan vara positivt för stödpersonsuppdragens kvalitet om patientens önskemål kan tillgodoses. Av den anledningen ser vi att det vid rekrytering av stödpersoner är extra viktigt att försöka få en variation av till exempel kön, ålder och intressen.

Citat från en stödperson om uppdraget

Det ger mig otroligt mycket, när man ser vad man betyder för människorna man träffar, och var det betyder för mig, det är stort. Med tiden bygger man upp ett förtroende som är väldigt fint. Samtidigt kan det givetvis vara utmanande ibland, som med alla mänskliga relationer.

För ett bra liv i en attraktiv region